

periodernas vitterhet? Men ett sådant finnes äfven bland dem, som känna Finska språket. Endast här i Finland kan man ännu tveka, att en Anthologi af Finska författares skaldestycken bör utgifvas för denna sistnämnda allmänhet, den enda, som kan fatta, hvad Finka »författare» skrivit.

En sådan missaktning för landets språk och dem, som älska och ära detsamma, borde påkalla ett »anathema» inom Finlands landamären för hela denna Anthologi. Utgifv. hade åtminstone för skams skuld kunnat låta originalerna åtfölja öfversättningen. Detta hade varit så mycket mera passande, ju mera brokig och mångslöjdad den sednare är. Och finnes någon, som gjort sig förtrogen med Finlands vittra författare från hvarje tidevarf, så önskade vi uppmana honom att genom en ny samling söka uttränga den närvarande. Dock Utgifvarens goda ifver för nationallitteraturen kan icke misskännas, och hvarje redligt sträfvande bör åtnjuta sin rätt. Så må äfven denna samling söka verka, hvad den kan. Utgifvarens nyssnämnde kritik öfver Kalevala förbereder dessutom på ganska utmärkta produktioner i de utlofvade karakteristikerna.

Ännu torde kunna frågas, hvarföre Utgifvaren icke låtit nämnda karakteristiker ingå i första Häftet och föröfrigt i detsamma framställt dikter ur de nämnda tre perioderna jemte hvarandra. Sådant hade bringat nytta och nöje åt läsaren, och genom bokens större begärighet gagnat Utgifvarens företag äfven på dess ekonomiska sida. Förläggaren Hr Öhman, hvars på sednaste tid visade företagenhet förtjenar allt erkännande, torde inse gagnet af en sådan anordning.

Så när hade vi glömt nämna, att med häftet följer en vignett föreställande sångaren Makkonen, Kymäläinen och Puhakka. Ansigtets teckning i dessa figurer är god, likasom grupperingen ledig. Men på sjelfva figurerna äro misstag icke svåra att upptäcka.

30

30 UTLÄNDSK LITTERATUR.

Kallavesi n:o 5 24. XII 1845

BIBLIOTHEK I POPULÄR NATURKUNNIGHET.

Det arbete, hvarom vi här påminna, tillhör, såsom flera af bladets läsare veta, icke den nyaste litteraturen. Men det tillhör den litteratur, hvilken icke snart blir gammal. Vål vexla teorierna och förklaringarne öfver naturens fenoméner; men vid den minutiösa grannligheten, hvarmed dessa företeelser numera iakttagas, och den noggranhet, med hvilken hvarje uppgift kontroteras, skola säkert sekler förgå, förrän någon betydligare afvikelse röjer sig i naturforskarens uppgifter angående de allmännaste och viktigaste naturfenoméner.

En påminnelse om nämnda verk är derföre år 1845 icke för gammal, ehuru dess första del trycktes redan år 1837. Närmaste anledning för oss att här omnämna det, är den öfvertygelse, att en familjefader, som för sig och de sina önskar en gagnelig och nöjsam läsning, föga kan träffa något bättre val, än då han förskaffar sig detta verk. Dess omfång gör det redan för sig till ett litet bibliotek, och innehållet är af den art, att det gerna kan, ja oftast bör omläsas flera gånger, för att deraf skörda all den nytta och det nöje, som verket erbjuder. Vi känna också intet verk på Svenska språket, som lemnar en rikare, mera omvexlande och mera bildande läsning än det ifrågavarande.

Men det gifves äfven ett allmännare skäl, hvarföre vi isynnerhet velat

fästa läsarens uppmärksamhet på detsamma. Kunskap om naturen och dess företeelser är nemligen i vårt land så sällsynt, att man väl kan anse bristen häruti för den väsentligaste i den allmänna vetenskapliga bildningen. Verkets utgivare säger i detta hänseende om Sverige:

»Som kulturhistorisk egenhet, icke utan samband med hela vår uppfostrings historia från Gustaf I:s tider, må det kunna anmärkas, att fastän intet land i förhållande till sin folkmängd varit och är så bördigt som Sverige på utmärkta snillen i naturvetenskaperna, och säkert intet land heller varit och är så rikt på naturliga anlag i denna väg, äfven hos den mest obildade klassen af sina invånare, hos ingen nation likväl, som räknar sig till de odlade, dessa vetenskaper mindre ingått i den allmänna humanistiska elementarbildningen.» – –

»Likväl, synes det, skulle man mycket misstaga sig, om man ville anse den allmänna humanistiska bildningen, hvilken förutsattes hos en hvar, som vill räkna sig till den såkallade bildade, den ledande och tongifvande klassen i samhället, vara fulländad utan åtminstone allmänna insigter i naturvetenskaperna, utan åtminstone en historisk kunskap om deras resultat.»

Hvad Utgifvaren sålunda yttrar om naturvetenskapernas försummande vid den allmänna bildningen, gäller ännu i vida högre grad om Finland än om Sverige. Vid landets skolor och Gymnasier läres i dessa vetenskapsgrenar så litet, att derom knappt lönar mödan tala. Vid Universitetet studeras den ena eller andra branchen i dessa vetenskaper af blivande läkare och öfverhuvud af dem, som taga den filosofiska graden. Dock endast få bland dessa ega i någon del en grundligare insigt, medan ett icke ringa antal i dem saknar hvarje insigt. Kadet-skolans elever ega kanske en allmänna och bättre kunskap i dess ämnen. Men bland landets öfriga invånare, embetsmän och trafikérande, är okunnigheten fullkomlig, så att endast bland de sednare de, som för sitt yrke behöfva någon kemisk kunskap o. s. v., hafva inhemtat de nödigaste grunderna i vetenskapen. Det är ett klart bevis för den kläna ståndpunkt, uppå hvilken allmänna bildningen i detta hänseende står, att föga någon, ehuru han i öfrigt vill anses för en bildad man, blyges för den största okunnighet i naturvetenskapen. Och man skulle likväl anse, att det är något att blygas för, då en såkallad bildad man icke känner t. ex., huru de olika årstiderna uppstå, hvarpå termometerns eller en kikares inrättning grundar sig, hvaraf den atmosfériska luften består, och till hvad ändamål djuren och menniskorna inandas detsamma. Om fruntimmersbildningen i detta afseende må vi icke ens tala, ty denna bildning är i hänseende till undervisningen uti alla delar så försummad, att ett undantag till förmon för naturvetenskaperna vore förvånande.

Vi kunna i denna fråga vara korta, ty de vida vägnar fleste bland våra ärade läsare skola säkert erkänna, att de anförda frågornas besvarande är dem omöjligt. Den allmänna okunnigheten gör detta erkännande lättare. Men andras svaghet är en dålig ursäkt för egen håglöshet; och ingen torde derföre vid närmare besinnande anse det berömligt att vara svarslös vid dylika frågor.

Hvad som bör förstås med den insigt i naturvetenskaperna, hvilken tillhör den humanistiska bildningen, söker Utgifvaren förklara med följande ord:

»Ur denna den allmänna humanistiska bildningens synpunkt kommer icke i fråga hvarken den till någon viss praktisk gren tillämpade vetenskapliga kännedom, som går in i detaljer, tillhörande det eller det yrket, icke heller den forskningens bevisning, som

sysselsätter vetenskapsmannen, utan här åsyftas den allmänna kändedom om naturlagarne, utan hvilken människan aldrig rätt inser sin ställning i denna världen och sin kallelse för en högre, aldrig kommer till naturforskarens omfattande, rika åsigt af livvets lif, det lif, som näres ur den religiösa devotionens outtömliga källa, aldrig vet att uppskatta poetens ingifvelser eller filosofens reflexioner, med ett ord aldrig vet att värdera lifvet så, som sig bör och den bildade människan egnar, eller kan, vare sig som handlande eller tänkande väsen, komma till rätt erfarenhet af livvets djup, livvets allvar och rikedom.

Att naturens studium ur denna humanistiska synpunkt blifvit ansedt af vigt för den allmänna bildningen, bevisas ock deraf, att flere bland tidens mest berömda vetenskapsmän, jemte äran af nya upptäckter, icke försmått eftersträfvandet äfven af den, att genom populära och allmänt begripliga framställningar vinna älskare och beundrare åt sin vetenskap. – Littrow, ett geni och en af tidens största astronomer, skrifver en afhandling om *Himmel, dess Verldar och dess Under.*; han ville vara förstådd af alla bildade människor, och har frambragt ett mästarverk, beundradt af vetenskapsmannen icke mindre än af diletantan. Oken, länge ryktbar lika mycket för sin genialitet och djupsinnighet som sin omätliga lärdom, sitt outröttliga forskningsnit, besluter sig att författa en *Naturalhistoria för alla stånd*, och länge torde detta verk komma att blifva det enda i sitt slag. – Grefve Bridgewater i England öfverlemnar vid sin död (1829) till disposition af presidenten för vetenskapsakademien i London ett kapital af 8 000 pund sterling, för att framkalla ett verk om *Guds makt, vishet och godhet, såsom de uppenbaras i Skapelsen*, och redan hafva åtta af landets största vetenskapsmän samsämdt utgifvit under titel af *Bridgewater Treatises* ett verk, lika mycket genom sin sjelfständiga behandling af ämnena intressant för vetenskapsmannen, som genom sina stora, till en del nya utsigter öfver skapelsen lärorikt för den oinvidga, och hvilket i England blifvit af alla bildade klasser i samhället emottaget med ett bifall, gränsande till högljudd entusiasm.»

Dessa Utgifvarens yttranden antyda äfven verkets plan, hvilken öfverhufvud afser att lemna populära men likväl noggranna och pålitliga framställningar öfver alla delar af naturkunnighetens gebit. Denna plan har han sålunda fullföljt, att han först i en serie af 11 häften utgifvit »Naturmålningar ur speciela fysiken» af Sommer, och »Allmän Fysik» af Brandes i 12 häften. Derpå följa häft. 24–29 »Himmelens Under» af Littrov samt i 30:de häft. en afhandling »Om Naturvetenskapens studium» af Herschel. Dessa 30 häften, som, jemte en ännu icke utgifven populär kemi, bilda Bibliotekets första afdelning, åtföljas af 41 särskilda plancher, på hvilka figurernas nummerta uppgår till flera hundrade. Då Sommers verk hufvudsakligen innehåller fysikalisk Geografi, och man vidare i denna afdelning har fysik, kemi, astronomi, så är härmed de särskilda naturvetenskapernas krets afslutad, med undantag af vext och djur-anatomi och fysiologi, hvilka vetenskaper dock till sina allmännaste drag behandlas i följande afdelning. Af dessa arbeten har Ref. noggrant genomgått endast Littrows astronomi och erkänner, att han icke före dess genomläsning haft någon föreställning om, till hvilken lätt läsning, ja skön produkt, en strängt matematisk vetenskap kan populariseras. De i vårt land uppträdande författare för folket skulle i afseende å klarhet och enkelhet hafva mycket att lära af denna skrift.

Bibliotekets andra Afdelning bildas af de ofvan nämnda Bridgewater Afhandlingarne. Dessa äro: »Den yttre naturens öfverensstämmelse med Menniskans moraliska och intellektuella natur» af Chalmers; »Den yttre naturen betraktad i förhållande till människans fysiska beskaffenhet» af Kidd; »Astronomi och Fysik betraktade med hänseende till de bevis, dessa vetenskaper förete på Guds Allmakt, vishet och godhet» af Whewell; »Handen hennes sammansättning och förrättningar betraktade såsom bevis för en Gudomlig plan» af Bell; »Naturlifvets märkvärdigaste företeelser inom Vext och Djurorganismen med hänseende till plan och ändamål» af Roget; hvilka arbeten upptaga 31–39 häfterna och åtföljas af 26 plancher. Ännu saknas för denna afdelning afhandlingar af Buckland, Prout och Kerby; men såsom inledning till den förstnämndas skrifter har utgifvaren bifogat i 49 häftet »Geologins Under» af Mantell (med 14 plancher). Bridgewater Afhandlingarne likasom all teologisk naturbeskrifning egna sig i vår tanke mindre för den mognade mannen, ehuru äfven denne, då beskrifningen utföres med sådan sakkännedom och så snillrikt som de ifrågavarande, utaf densamma har mycket att njuta och lära. Men de egna sig desto mera för den bildade qvinnan och äfven för ungdomen i allmänhet, hvilken begär näring för känslan icke blott för förståndet. I allmänhet ger också denna Afdelning af biblioteket i det faktiska ett komplement till den föregående och hänvisar just till det gagn för den humanistiska bildningen, naturvetenskapernas studium medförer. Mantells Geologi är rent vetenskaplig och ett mästarstycke att sättas i bredd med Littrovs ofvannämnda.

För tredje Afdelningen lofvar planen »Naturalhistoria för alla stånd» af Oken. Vi äro urständsatte att bedöma detta val. Okens stora lärdom och skarpsinnighet äro kända. Men hans kosmogoni i Inledningen till nämnda arbete och hans Schellingianska konstruktionsfärdighet öfverhufvud utgöra icke vittnesbörd för en enkel och populär historiker. Eljest skulle äfven Whewells »De induktiva vetenskapernas historia,» kanske sådan den på Tyska blifvit utgifven af Littrow, utgöra en lämplig slutsten så till denna Afdelning som till hela Biblioteket.

Ett verk sådant som det, hvars innehåll här i korthet blifvit antydt, torde nu väl förtjena vida högre loford och rekommendation, än det vi ansett oss vara berättigade att meddela. Den korrekthet, för hvilken Utgifvaren, Hr. Z. Hæggström, är lofordad, och hvarom äfven detta arbete vittnar, ger upplagan ett än högre värde. Att en så rik samling af lektyr icke kan anskaffas utan någon uppofring, det faller sig af sig sjelf. Priset är dock så ringa som möjligt. Tryckta arket likasom hvarje qvadratplanche är beräknad till 2 sk. Sv. B:co. Sålunda kostar hela 1:sta Afdelningen för Subskribenter 13 Rd. 10 sk. Sv. B:o, samt de uppräknade skrifterna af andra Afdelningen 12 Rd. 24 sk. samma mynt. För köpare blir arbetet ungefär 50 procent dyrare. Tyvärr lägger härtill den gällande tulln på Svenska böcker ännu 20 procent, så att i Finland de utgifna häftena äfven för Subskribenter stiga utöfver 16 R:1 S:r. Denna kostnad är jemförelsevis icke ringa; men den, som för året använder en sådan summa på uppköp af höcker, kan sällan derföre erhålla en läsning, hvilken så säkert ger angenäm och bildande sysselsättning för året. Skulle vår påminnelse kunna föranleda uppköp i landet af helst ett par hundra exemplar af arbetet, så äre vi öfvertygade, att denna artikel verkat mera för bildningens främjande än någon annan i vårt ringa blad.